

איבערזען

# איך שוויים אויף די ריזיקע כוואליעס פֿון

ציִיט

## שיריה של רחל בוימוול

רחל בוימוואָל

תרגום: נגה רובין

### הקדמה

מדוע בחרתי לתרגם את בוימוואָל לעברית?

כחוקרת השפה והתרבות היידיית חשוב לי להנחיל, באופן כללי, לקהל בארץ יצירות מתורגמות מידיש לעברית מודרנית. כאישה חוקרת חשוב לי באופן ספציפי לחשוף את הקהל קורא העברית למשורות פחות מרכזיות ופחות מתורגמות, כמו, למשל, בוימוואָל.

בוימוואָל הייתה סופרת משוררת ומתרגמת יידיית. היא נולדה באודסה והייתה ביתו של מנהל תיאטרון ומחבר אופרות, שנרצח בשנת 1920 בפוגרום. בילדותה הונחלו לה ערכי תרבות יהודיים וכלליים והיא ידעה על בורישה יידיש ורוסית. את שירה הראשונים היא פרסמה כבר כילדה בת תשע בירחון הנוער הקומוניסטי ביידיש "פיאָנער" שיצא לאור במוסקבה. במלחמת העולם השנייה היא נדדה עם המשפחה מזרחה לטשקנט, אוזבקיסטן ואחרי המלחמה שבה למוסקבה. בתקופת שהותה במוסקבה כתבה שירים, שירים לילדים, סיפורים ומעשיות וכן תרגמה את רוב יצירותיה מידיש לרוסית. ספריה, כעשרים, נדפסו בשתי הלשונות. בעלה, זיאמה (זלמן) טלסין, היה אף הוא משורר יידי והיה להם בן יחיד (יוליוס) שהיה אקטיביסט ציוני בברית המועצות. בעקבות עלייתו לארץ בשנת 1970 עלתה בוימוואָל עם בעלה לארץ בשנת 1971 והם השתקעו בירושלים. לאחר פטירתה של בוימוואָל הועבר ארכיונה לספריה הלאומית.



Rachel Boymvol in the early 1970s

עד עתה תורגמו רק מעט משיריה לעברית בידי מתרגמים מרכזיים כמו אוריאל אופק ואברהם שלונסקי. שניים מספריה תורגמו אף הם לעברית האחד אגדות שתורגמו על ידי שלמה אבן-שושן בשנת 1973 והשני קובץ דו-לשוני משירתה שתורגם על ידי מספר יוצרים ויצא לאור בשנת 1989 בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

בשלב הראשון מה שעורר אותי לשקוע ביצירתה היה העובדה שבוימוואָל, כמו גם בעלה, היו שניהם משוררים יידיים, תופעה שאינה רווחת למיטב ידיעתי. אך מה שמשך אותי במיוחד לתרגם אותה היה הקשר בין הביוגרפיה של בוימוואָל למצבנו אנו היום. מצאתי בביוגרפיה שלה, כפי שזו באה לידי ביטוי גם בחלק לא מבוטל משיריה, הד למעברים, לנדודים ולשברים השונים שהיא עברה. מעברים אלו מהדהדים מאוד, לצערנו, לתקופתנו ומצבנו כיום. יכולתה של בוימוואָל לראות את חצי הכוס המלאה ולהתקדם, "לצאת מתוך ההפכה", כדברי הפיוט, נראית לי מאוד רלוונטי.

כמו-כן משהו בקו שבין היושר והעומק שבכתיבתה לבין הנאיביות העולה מחלק משיריה דיבר ומדבר אלי ביותר. כולי תקווה כי שיריה ידברו גם לקוראים.

ד"ר נגה רובין

# ליד

## קײלעכדיק

ס׳איז אַלצדינג קײלעכיק -  
 דער עפל און די פֿלויס,  
 די ערד, דער טראָפּן  
 און דער שטאַם פֿון בוים,  
 די צײַטן פֿון מעת־לעת,  
 די צײַטן פֿונעם יאַר.  
 און נאָך אַ זאַך געוואָרן כּיבין געוואָר:  
 אַז קײלעכיק איז יעטווידער באַגריף  
 און יעדער טאַט, אויב קוקן אין דער טיף.  
 אַליין די קאַנסעקווענטקייט איז אַ קרייז.  
 פֿון גיין  
 דאָס אומקערן זיך - איז דער פּרייז.  
 געבורט און טויט,  
 געלעכטער און געוויין.  
 היינט דאָס פֿאַרשטיין,  
 אַז ס׳איז ניט צו פֿאַרשטיין!  
 נו שוין,  
 איך וועל פֿון דעם ניט ריידן מער.  
 ס׳פֿאַלט פֿון דיין אויג  
 אַ קײלעכיקע טרער.

# עב

## מחזור

כָּל דָּבָר בְּעוֹלָם מִסְתּוֹבֵב.  
 הַתְּפוּחַ, שְׂזִיף מְשִׁתּוֹבֵב.  
 אֲדָמָה וְטִפּוֹת. סְעָרָה.  
 גִּזְעַ עֵץ שְׂצָמַח בְּשִׁדְרָה.  
 סֵב הַיּוֹם וְסִבִּים הַזְּמַיִם.  
 מְשִׁתְּנוֹת הָעוֹנוֹת, הַשָּׁנִים.  
 עוֹד דָּבָר לוֹ הַפְּכֵתִי מוֹדֵעַ:  
 כָּל מְשֻׁגָּ: אִם טִפֵּל, עֲקָרִי  
 כְּשֶׁאֲבָחַן - הוּא עֲנֵן מִחִזְזוֹרִי.  
 כֵּן, הַסֵּדֶר עֲגוּל הוּא, שְׁלָם.  
 הַהוֹלָה, עַת יִשׁוּב יִשְׁלָם.  
 חֵי אִתָּה? בְּסוֹפָה עוֹד תָּמוּת.  
 בְּכִי בָּא אַחֲרֵי צְחוּק רַב פְּמוּת.  
 וְתִבִּין עוֹד בְּאִפֹּן בְּהִיר,  
 שְׂדָבָר בְּעוֹלָם לֹא נְהִיר.  
 נו,  
 דָּבָר לֹא אוֹסִיף. שׁוּם מְלָה.  
 מַעֲיִנָּה הִיפָּה הַכְּזָלָה,  
 כָּאן זוֹלָגַת דְּמָעָה עֲגָלָה.

# ליד

# עב

## און אויב זיך פֿאַרטראַכטן

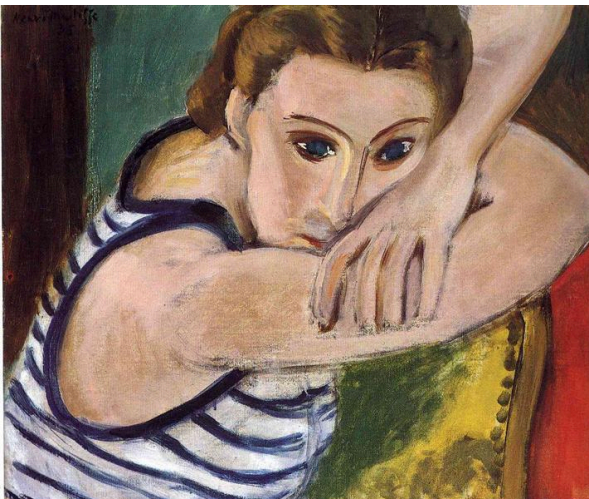
און אויב זיך פֿאַרטראַכטן, בין איך דאָך נישט איך,  
 עס זיינען בלויז מיינע דאָס קלייד און די שיק.  
 איך האָב אין מיינ פנים דעם טאַטנס אַ שטריך,  
 דער מאַמעס אַ תנועה, דער באַבעס אַרט גיין,  
 און, קאָן זיין, דעם זיידנס געבוי פֿון די ציין -  
 ביי יעדן פֿון זיי האָב איך עפעס גענאַשט.  
 איך בין ווי אַ צעטל - געשיקט אין אַ פֿלאַש.  
 איך שוויים אויף די ריזיקע כוואַליעס פֿון צייט -  
 אַ גרוס פֿון די אַבות, וואָס זיינען שוין ווייט,  
 נאָר האָבן אַ זכר געלאָזן דורך מיר,  
 דורך מיר צו דעם היינט זיך געעפֿנט אַ טיר.

אַנישט וואַלט דער עכר דאָך ווערן דערשטיקט,  
 ווען פֿעלן ער וואַלט אין מיינ שטריך, אין מיינ בליק.  
 און וואָס פֿאַר אַ ווערט כוואַלט דאָן האָבן אַליין,  
 ווען איך וואַלט פֿון ערגעץ נישט קומען צו גיין?

## ואם אמציא

והנה אמציא שְׁאֵינִי בְּנִמְצָא.  
 מִמֶּנִּי? רַק שְׁתִּי נִעְלִים, חֲלָצָה.  
 קוּ פִּנּוּי שֶׁל אָבִי - בְּבִרוּר בִּי נִמְצָא.  
 תְּנוּעַת פֶּה שֶׁל אִמִּי בִּי, כְּמוֹ סִבְתָּא הַצַּעֲד.  
 קוּ שְׁנֵי שֶׁל סִבִּי בִּי נִכְר בְּעַת רַעַד.  
 מְכַל אֶחָד נִשְׁנִשְׁתִּי מְלָה, אוֹת אוּ פִּסּוּק  
 וְאַעֲבִיר זֹאת הַלָּאָה כְּמוֹ פִּתְקֵי בְּבִקְבוּק  
 אֲנִי שׁוֹחֶה עַל גַּל הַזָּמַן וְהַעֲבָר אִתִּי.  
 דְּרִישַׁת שְׁלוֹם מִן הָאֲבוֹת אֲשֶׁא פִּה בְּדַמוּתִי.  
 הֵם מוֹסְרִים אֶת זְכָרָם בְּקוּ אוֹר שְׁאֲתוּהָ  
 אֶת הַדָּלֶת פּוֹתְחִים נִכְנָסִים לַהֲוָה.

אַחֶרֶת? הֲרִי הָעֵבֶר לֹא קִיָּם.  
 אֶלְמָלֵא זֶה הַחוּט שֶׁל עֵינַי בְּעוֹלָם.  
 וְאַיִזָּה מִיָּן עֵרָף הָיָה לִי הַיּוֹם  
 לוֹלֵא הִנֵּה הַגַּעַתִּי מֵאַיִזָּה מְקוּם?



Blue Eyes, Henri Matisse, 1934

# ליד

# נב

## צו אַ לידער־שרייבערקע

דו ווילסט אַריגינעל זיין אין די לידער,  
נאָר עס באַקומט זיך בלויז אַ פוסטער קנאַל...  
די זון פֿאַרגייט, און זי וועט אויפֿגיין ווידער,  
און קיינער זאָגט ניט, אַז עס איז באַנאַל.

אוממיטלבאַרקייט איז געוויס אַ ברכה,  
נאָר ס'טרעפֿט זיך אויך, אַז זי איז גאַרניט ווערט.  
ניט אַלץ, וואָס ס'איז אין קאַפּ אַריינגעקראַכן,  
דאַרף ווערן דורך דער גאַנצער וועלט דערהערט.

ביי רייפֿע פֿרויען צושטאַנדן נערוועזע -  
דאָס איז נאָך ווייט ניט דיכטונג, ליבער פֿריינד.  
דו וועסט מיך פֿרעגן, וואָס זשע איז פֿאַעזיע -  
אַזאַ מלאַכה, וואָס איז זעלטן היינט.

## למשוררת

מקורית אַתּ רוֹצָה לְהִיּוֹת כְּשֵׁאֵת כּוֹתֵבֶת,  
אַתּ מַעֲטָה רַק קוֹל חָלוּשׁ נְשֻׁפָּה  
הַשְּׁמֵשׁ הַשׁוֹקֵעֵת שׁוֹב תִּזְרַח. הִיא מְסִתּוֹבֶבֶת  
וְאִישׁ לָהּ לֹא יֵאמָר שֶׁהִיא בְּנֵאִלִית מְשׁוּם-כָּהּ.

הַמְרַכְּבוֹת בְּרִכָּה הִיא, אֵין לְחֻשָׁשׁ.  
אַתּ גַּם קוֹרָה שְׂאֵין בָּהּ עֲרָף רַב דְּוָקָא.  
לֹא כָּל מָה שֶׁחֹדֵר וּמְנַקֵּר בְּרֵאשׁ,  
כָּל הָעוֹלָם חַיֵּב לְהֶאֱזִין לוֹ בְּשִׁקְיָהּ.

הוּ כָּל אִשָּׁה עֲתִים תְּחוּשׁ בְּדַכְּאוֹן נוֹרָא,  
וְהִיא תִּכְתֵּב. אַתּ לֹא תִמִּיד זֶה שִׁיר, בִּינִינוּ.  
אִם כֵּן, תִּשְׁאַלְנָהּ, מַהִי בְּאֵמַת שִׁירָה?  
זוֹ מְלָאכָה דִּי נְדִירָה בְּתִקּוּפֵתֵנּוּ.

# יד

# עב

קייז האַניק וועט ניט זיין

שום דבש לא יהיה

אַמאָעניס וַכחות מהיבן, יש לתהות  
לפילי לתת תאר וכתר?  
כל אָהד רק נביא הוא רוֹצה להיות,  
או מוֹרה. או לזכות בזכות יתר.

תוֹד וְדקה ילמד, אין לו קושי בכלל.  
כל זבובון יהפֹּד לְדבורה איש קצוף  
הוא עֲצמו יהיה פֶּרַח נוֹצץ ומסִלֵּסל,  
הדבורים אַז מִמנו תמוצנה הצוף.

זבובונים מְנעילים מסביבו בַּכְתָּה.  
הם יודו על הַשֶּׁקֶר בְּלב חֵם, נִרְגָּשׁ.  
זְמזומם הַמְרָגִיז יְעוֹרר בְּעֵתָה,  
אַף דָּבַר לא יפיקו. אַף אַגְל שֶׁל דָּבֶשׁ.

ווי נעמט מען כוח

און ווי נעמט מען מיטלען

די גייציקע באַקרוינען און באַטיטלען?!

ווייל יעדער וויל - ניט ווייניקער ניט מערער -

ווי זיין אַ נביא,

צי, אין ערגסטן פֿאַל, אַ לערער.

און וואָס צו לערנען וועט ער שוין געפֿינען! -

אויף פּראָסטע פֿליגן וועט ער זאָגן - סײַנען בינען,

כדי אליין צו זיין אַ בלום, וואָס אים באַקלעפֿן,

פֿאַרשטייט זיך, בינען, וועלכע זאַפֿטן שעפֿן.

און זיי, די נימאסע געמיינע פֿליגן,

זיי וועלן זיין אים דאַנקבאַר פֿאַר דעם ליגן

און זשומען איבערדריסיק און איינטאַניק.

און מער ניט איינס -

עס וועט ניט זיין קיין האַניק.



Girl with a Fish Bowl, August Macke, 1914



**ד"ר נגה רובין** היא מרצה לספרות במכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין בירושלים ובמסלול כתיבה במכון מופ"ת בתל אביב. נשואה לרמי, אמא לשלוש בנות וסבתא לשני נכדים.